

A zsindelegépek czélszerűségéről.

Irta : Rowland Vilmos, főerdőmester.

A házi zsindelegés szükséglet termelése bizonyára már sok erdőgazdának okozott több gondot és kellemetlenséget, nem csak amiatt, hogy a jó zsindelegésre alkalmas fa többé-kevésbé hiányzik, hanem mert magok a zsindelegésítőik is rendszeren oly válogatók, hogy a kiutalványozott fát soha sem találják kielégítőnek.

Legjobban szeretnék egy szép vágható állabban a leghasználhatóbb fákat kiválogatni, a használhatóknak tetszőket pedig meghajkolják és így az egész állatot vandál módon megtizedelik. Ehez járul még azon szokásuk is, hogy a már ledöntött törzsekből csak a legalsóbb tönköket használják fel és a fának nagyobb részét ott hagyják, s miután a kereslet tűzifában csekély, ez a legtöbb esetben ott vész, elrothad.

Ilyen s hasonló körülmények már évek óta azon tervet érlelték meg bennem, hogy az árvai uradalom jelentékeny zsindelegésűketét gép segítségével termeltessem.

Ámbár már 1857-ben, a bécsi „Augarten“-ben rendezett kiállításon, megismerkedtem a Gangloff-féle zsindelegés szerkezetével és munkaképességével, mégis a gépzsindelegés csekély tartósságáról itt-ott nyilvánított vélemények, melyeket saját tapasztalat hiányában megvetendőnek nem tarthattam, hátráltatták tervem kivitelét, mignem 1871-ben Tharandban alkalmam volt Judeich nézeteivel s tapasztalataival megismerkedni. Ő ugyanis már 20 évvel ezelőtt állította fel a legelső zsindelegésűt északi Csehországban, s az ezáltal termelt zsindelegésűk felhasználatván, az idő viszontagságainak éppen úgy ellenállottak, mint a kéz-zsindelegésűk.

Különben is a gépszindelyekre való azon ráfogás, hogy tartósságuk azért csekélyebb, mivel a farostok széjjel vannak metszve, nem áll, mert általánosan ismert dolog, hogy ugy a kéz- mint gépszindely a felhasználás után egy-két évvel egészen harasztréteg (Filzschicht) által vonatik be, a mi aztán a külbefolyásoknak bontó hatását a farostba egészen megakadályozza.

Ezek által felbátorítva, a gépet már akkor akartam beszerezni, de ezen szándéktól megint el kellett állanom, mivel az uradalomnak mind a 9 fűrészműve Popper szerződéses favásárló kezében volt s túlköltségesnek látszott a gép számára külön épületet, vízvezetékét stb. felállíttatni.

Nem régiben azon fűrészek közül három az uradalom kezébe visszakerülvén, a gép beszerzésére szükséges engedélyt kieszközöltem, s ez m. é. június hóban megrendeltetvén, egy felszerelő kíséretében megérkezett s a namesztói urad. fűrész-nél fel is állíttatott.

Az első, jelenlétemben keresztülvitt kísérlet kielégítőnek mutatkozott, nem érte el ugyan tökéletesen a várt hatást, de ennek oka részint a munkások ismeretlenségének a géppel s az attól (mint minden újtól) való idegenkedésnek volt tulajdonítható, másrészt pedig a gépnek körfűrészre, mely egy oláh szerkezetű vízmű által hozatott közvetlenül mozgásba, nem tette meg a perczenként szükséges 1200—1500 fordulatot, mely szám mellett 3 munkás által 12 óra alatt 1200 drb gyalult vagy 2400 drb gyalulatlan zszindely volna készíttendő.

A hajtómű hiányos szerkezetének következtében a gép körfűrészre perczenként csak 600 fordulatot tett, és 3 munkás 10 óra alatt legfeljebb 500 gyalult vagy 900 gyalulatlan zszindelyt volt képes előállítani, minek következtében a hajtómű kijavítását oly módon eszközöltem, hogy a körfűrész képes leend perczenként 1680 fordulatot tenni, és 3 munkás közre-

működésével naponként 1200 gyalult és 2400 gyalulatlan zszindelyt előállítani.

Miután ekképen az előfordult nehézségeken segitettem, azon voltam, hogy a zszindely alkalmazhatásáról és tartósságáról adatokat szerezzek.

E célból néhány ezer gépszindelyt Váraljára hozattam és ezekkel mindjárt az ujonnan épült jégpince be is fedetett.

Ez alkalommal azon örvendetes tényt lehetett constatálni, hogy az illető ácsok sokkal inkább szeretnek gép- mint kéz-zszindelyt alkalmazni, mert amazzal a munka gyorsabban folyik, miután közte selejtes nem fordul elő s az esetleges igazítások is elmaradnak.

A további eredmények még inkább kielégítettek :

Mig egy négyszögöl befedésére az itteni kéz-zszindelyből, tekintettel a 10—15⁰/₀-nyi selejtre, átlagban 250 drb szükséges, addig a 10 cm. széles gépszindelyből 110 drb elegendő.

Ha, mint itt szokásban van, 1000 drb akár gép-, akár kéz-zszindely készítéseért 2 frt 50 kr fizettetik, akkor az előbbi alkalmazásánál termelési árban négyszögölenként 31 kr takarított meg.

Az árvai uradalom összes épületeinek száma 245 és így feltehető, hogy a kijavítandó és ujonnan felállított házfedelek területe 2000 □ öl, és erre 1/2 millió kéz-zszindely szükséges.

Ha jövőben tisztán gépszindely alkalmaztatik, elegendő lesz 220.000 drb. A termelési ár így módon 2 frt 50 krral ezrenként számítva :

kéz-zszindelynél	1250 frt,
gépszindelynél	550 „
vagyis	<u>700 frttal</u>

kevesebb.

Egy másik, szintén jelentékeny megtakarítás a gépszindelyekre nézve az ácsmunkánál történik.

Az itteni szokás szerint egy négyszögölnek kéz-zsindelyel való befedéseért lécezéssel együtt 50 kr, vagyis ezer darab zsindely felszögezéseért 2 frt fizettetik; 500.000 drb felszögezése kerül tehát 1000 frtba; 220.000 gépszindely felszögezése pedig csak 440 frtba, vagyis 560 frttal kevesebbe.

Természetes, hogy a szükséglet szögekben sem oly nagy. Rendesen két zsindelyre 3 szög számittatik és így gépszindely alkalmazásánál 825.000 szög helyett csak 330.000 kell, tehát 495.000 drb megtakarittatik, a mi pénzben a szögeket ezrenként 60 krral számítva, 275 frt 40 krt tesz.

Az összes megtakarítások ekképen évenként 1535 frt 40 krt, vagyis azon összeg kétszeresénél tesznek többet, mint a melybe a gép beszerzése, felállítása és felszerelése került.

Azon kísérletek, melyek a gyengébb törzseknek zsindelyekre való alkalmazhatósága végett tétettek, szintén megfelelők voltak.

15 drb 10—17 méter hosszú, 13—23 cm. átmérőjü, vagyis 4.₉₂ tömköbm. tartalmu törzsből készült 263 drb, 63.₉ cm. hosszú, 13 cm. széles és 1.8 cm. vastagságú zsindely, mindössze 4.₄₂ köbméternyi tartalommal.

Ezek szerint 100 köbm. fa 89.7 km. tiszta árút szolgáltat.

A fának többi 10.₃⁰/₀-a pedig, mely nagyrészt széldesz-kából áll, mint tűzifa használható, s így a gépszindely-készítésnél a fának csak igen csekély része megy forgácsokba.

A legnagyobb s számokban ki nem fejezhető előnye a gépszindelynek pedig az, hogy termelésére különösen gyengébb törzsfá jól alkalmazható, és hogy azonkívül többé a zsindelykészítők serege nem fogja az állabok legszebb és legjobb fáit tetszés szerint pusztithatni.